

4.6.2025

Diaarinro VN/25123/2024

Ennallistamissuunnitelman valmistelun teemaryhmän 1 Maa- ja sisävesiluontotyypit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvatasanteet (Artiklat 4 ja 9)

Lisäkokous, tunturit

Aika: keskiviikko 4.6.2025 klo 8.00–10.00

Paikka: Teams

Paikalla: pj Mikko Kuusinen, Esko Hyvärinen, Hanna-Leena Keskinen, Iris Mäntylä, Olli Ojala, (ympäristöministeriö), vpj Katja Matveinen, Antti Leinonen, Tapani Sirviö (maa- ja metsätalousministeriö), Anna Suuronen, siht. Marita Arvela (Suomen ympäristökeskus), Santtu Kareksela, Anna Tammilehto (Metsähallitus Luontopalvelut), Riikka Salomaa (Suomen metsäkeskus), Lauri Karvonen (Metsähallitus Metsätalous Oy), Pirkko Siikamäki (ELY-keskus), siht. Raisa Nikula (Luonnonvarakeskus)

Poissa: Turo Hjerppe (ympäristöministeriö), Janne Pitkänen, Antti Parjanne, Ville Schildt, Jouni Tammi (maa- ja metsätalousministeriö), Jarkko Nurmi, Mari Lyly (Suomen riistakeskus), Arto Sorri (Suomen metsäkeskus), Antti Sallinen, Mari Annala (Suomen ympäristökeskus), Pauliina Louhi, Sakari Sarkkola (Luonnonvarakeskus), Raisa Tiilikainen (Metsähallitus Luontopalvelut), Hannu Lehtonen (Metsähallitus Metsätalous Oy), Marja-Liisa Pitkänen (ELY-keskus), siht. Aija Kukkala (Suomen ympäristökeskus)

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 8.01 ja toivotti tervetulleeksi Anna Tammilehdon (Metsähallitus-Luontopalvelut) ja Tapani Sirviön (MMM).

Asialista hyväksyttiin.

2. Edellisten kokousten pöytäkirjojen hyväksyminen

Edellisten kokousten pöytäkirjoja ei asialistasta poiketen esitetty hyväksyttäväksi tässä kokouksessa.

3. Tunturiluontotyyppien yleisesittely (Anna Tammilehto)

Anna Tammilehto esitteli seitsemän tunturiluontotyyppiä (tunturikoivikot, tunturikankaat, pensaskanervavarvikot, tunturipajukot, karut tunturiniityt, tuntureiden kalkki- ja virtavesivaikutteiset sara- ja viihviläkasvustot, tuntureiden vyörySORAikot ja lohkarikot), niiden yleisluonteisen kuvauksen, esiintymisen kartalla, uudet suojelutasotulokset boreaalisella ja alpiinisella vyöhykkeellä ja näihin luontotyypeihin kohdistuvia uhkia ja toimenpide-ehdotuksia (Liite). Näiden luontotyyppien suojelutason arviointi on Tammilehdon vastuulla MH-Luontopalveluiden maaluontotietotimissä. Tunturiluontotyyppien pääpaino on Ylä-Lapissa ja pinta-alallisesti merkittävimmät luontotyypit ovat tunturikankaat ja tunturikoivikot.

Ennen varsinaista keskustelua T. Sirviö käytti puheenvuoron, jossa hän kertoi, että poronhoitolain tarkistus on meneillään rinnakkain ennallistamissuunnitelman kanssa ja poronlaidunnuksen säätelyn optimointi on tarkistuksessa keskeisessä roolissa. Hän muistutti, että porot ovat olleet luonnossa aina ja kuuluvat luontaiseen eliöyhteisöön ja tarvitaan laidunnusta mm. pensastumisen ehkäisemiseksi, mutta toisaalta voimakas laidunpaine on ongelma. Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa suurimman sallitun poromäärän 10 vuoden välein. Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelma on tulossa velvoitteeksi. Suunnittelussa käytettiin mallina EU:n kalasaaliiden ja maatalousympäristön tilan säätelyä poroluvun vaikutusten hallintaan. Paliskunnat laativat hoito- ja käyttösuunnitelmat. Lapin ELY-keskus hyväksyy ne lausunnollaan ja sillä on

myös keskeinen rooli hoito- ja käyttösuunnitelmien valvonnassa. Työn valmisteluun liittyy kaksi työryhmää: Suurimmat sallitut poroluvut -työryhmä ja Porotalouden tulevaisuus -työryhmä. Lainsäädäntöesitys poronhoitolain tarkistamisesta on menossa valtioneuvostolle tämän vuoden puolella (lausuntokierros on jo käyty). Tavoite on asettaa poromäärä porolaidunten kestävästä kantokyvystä mukaisesti, siinä mielessä edetään rinnakkain ennallistamisasetuksen hengessä. Nykyisin yksittäinen poronhoitaja on joissakin tapauksissa voinut ylittää poromäärän ilman seurauksia, vaikka paliskunta olisi suurimpaan sallittuun poromäärään sitoutunut. Nyt siihen on tulossa sanktiointi lainsäädäntöhankkeen seuraamusmaksun myötä.

Sirviö totesi, että MMM ja YM antavat varhaisessa vaiheessa tietoa ennallistamissuunnitelmasta Lapin ELY-keskuksen käyttöön. Silloin hoito- ja käyttösuunnitelmien lausunnot ja ennallistamistyö etenevät rinnan.

Keskusteltua aiheesta:

- Todettiin hyväksi asiaksi, että on lainsäädäntöprosessi meneillään porojen laidunnuspaineen säätelyksi, jolla voidaan vaikuttaa luontotyyppien tilaan, vaikka ilmastonmuutoksen säätely on vielä isompi haaste.
- Tuotiin esille, että Ylä-Lapin kaukokartoitushankkeen aineisto toi erinomaisen tuoreen tiedon tunturiluontotyyppien suojelutasoarviointiin.
- Muistutettiin, että muu alueidenkäyttö ja luonto ja saamelaisalueet liittyvät tähän kokonaisuuteen vahvasti. Elo-syyskuun vaihteessa on tarkoitus keskustella saamelaiskäräjien kanssa, aiheena tiukasti suojeltavat vanhat metsät ja OECM sekä ennallistamisasetus.
- Kysyttiin tunturimittarituhoista, voidaanko niihin vaikuttaa vai ovatko ne vain hyväksyttävä. Tuotiin esille, että tutkimusten mukaan -38 °C ja sen alittavat lämpötilat hillitsevät mittareita, koska munat kuolevat. Muistutettiin toisaalta, että mittarituhot ovat luontainen ilmiö. Tunturikoivikot toipuvat yleensä mittarituhoistakin hyvin, ellei laidunnuspaine estä uusiutumista. Myös mittarien loiset hillitsevät niiden runsautta (romahduttavat kantoja). Ilmastonmuutos voi kuitenkin muuttaa tunturimittarien runsautta rajoittavien tekijöiden esiintymistä. Jos ilmastonmuutos ja porojen voimakas laidunnuspaine saataisiin hallintaan, se tarkoittaisi paluuta enemmän luontaiseen dynamiikkaan.

4. Luontotyyppikohtaiset käsittelyt (Hanna-Leena Keskinen)

Hanna-Leena Keskinen esitteli seitsemän tunturiluontotyyppiä suojelutasoarviointityön pohjalta, ensin laaja-alaiset tunturikoivikot ja tunturikankaat erikseen ja sen jälkeen muut, pienialaisemmat luontotyypit, jotka ovat kaikki suotuisalla suojelutasolla sekä alpiinisella että boreaalisella vyöhykkeellä.

Tunturikoivikot

Esittelyn jälkeen käydyssä keskustelussa nostettiin esiin seuraava huomio:

- Mitä voidaan tehdä näin isoille pinta-aloille ilmastonmuutoksen suhteen? Jos ei voida tehdä mitään 2030 mennessä, on myöhemmin edessä paljon ennallistamistyötä. Ilmastonmuutoksen lopettaminen on vaikea tehtävä. Tilanne tulee vahvasti eteen etenkin alpiinisella vyöhykkeellä.

Tunturikankaat

Esittelyn jälkeen ei tuotu esiin erityisiä kommentteja tästä luontotyyppistä.

Pensaskanervavarvikot, tunturipajukot, karut tunturiniityt, tuntureiden kalkki- ja virtavesivaikutteiset sara- ja vihviläkasvustot, tuntureiden vyörySORAikot ja lohkarikot

Nämä luontotyypit ovat kaikki suotuisalla suojelutasolla sekä alpiinisella että boreaalisella esiintymisalueellaan, mutta niilläkin on samanlaisia haasteita kuin tunturikoivikoilla ja -kankailla.

Esittelyn jälkeen käydyssä keskustelussa nostettiin esiin seuraavia huomioita ja näkökohtia:

- Tunturiluontotyypeille ei muodostettu omaa pienryhmää, vaan pinta-alat ja toimenpide-ehdotukset koostaa H.-L. Keskinen.
- Missä menee tuntureiden kalkki- ja virtavesivaikutteisten sara- ja vihviläkasvustojen kohdalla raja, milloin alue määritetään luontotyyppiä vai paikalliseksi vaihteluksi? Todettiin, että tämä luontotyyppi on erittäin heikosti tunnettu ja periaatteessa sitä voisi löytyä lisääkin. Toisaalta muistutettiin, että tämä luontotyyppi esiintyy pääosin suojelualueilla ja kalkkivaikutteisella alustalla, joten tunnettu pinta-ala ei todennäköisesti muutu. Ruotsissa tätä luontotyyppiä esiintyy paljon enemmän. Koska tämä luontotyyppi on arvioitu olevan suotuisalla suojelutasolla, siihen ei kannata erityisesti panostaa resursseja – toimenpiteet menevät muiden laajempien toimenpiteiden mukana (poronlaidunnuksen ja ilmastomuutoksen säätely). Mutta suotuisa suojelutaso tulee kuitenkin säilyttää ja tuntematon tila saattaa tulla tunnetuksi asetuksen velvoitteiden mukaisesti.
- Voiko porojen aiheuttama maaperän polkeminen olla hyväksi lajistolle?
- Uutena uhkana on lajiston muutokset eli pohjoisten lajien vetäytyminen. Pohjoisten lajien seuranta tulee jatkossa ottaa huomioon.
- Kaukokartoitusmenetelmät kehittyvät ja hyperspektridatalla saadaan pienpiirteiset asiat selville tulevaisuudessa. Esimerkiksi Aalto-yliopistossa tutkitaan aluskasvillisuuden kartoittamista erilaisin menetelmin. Tähän mennessä kaukokartoitusmenetelmiin on asetettu enemmän toivoa kuin niistä lopulta on saatu irti.
- Lapissa esiintyvillä luontotyypeillä on yhteisiä ongelmia eteläisten esiintymiensä kanssa, mutta "Lapin lisänä" vielä ilmastomuutos ja porolaidunnus. Mallan puistossa on nähty voimakkaan porolaidunnuksen selvät ja nopeat vaikutukset. Lievempien ja pitkäaikaisesti vaikuttavien toimien vaikutukset vaikeampi havaita. Pieni keventäminen ei välttämättä näy missään, kun mukana on myös ilmastomuutoksen vaikutukset.
- Tunturipeuran luontainen vaikutus on ollut eri luokkaa kuin porojen vaikutus.
- On tiedossa, että Lapin hyönteislajisto on voimakkaassa muutoksessa. Direktiivilajeihin tulee kiinnittää huomiota, vaikka vaikuttamiskeinot ovatkin vähissä.

5. Mahdolliset muut asiat

Muita asioita ei noussut käsiteltäväksi.

6. Seuraava kokous

Teemaryhmän seuraava kokous on 10.6.2025, aiheena lajit.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 9.12.

Liite:

Anna Tammilehto_Tunturiluontotyytit.pdf